

Sygn.akt III AUa 836/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SO del. Elżbieta Rosłoń

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 lutego 2016 r. w B.

sprawy z odwołania Z. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość renty rodzinnej

na skutek apelacji wnioskodawczyni Z. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 maja 2015 r. sygn. akt V U 367/15

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 836/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z decyzją z dnia 19 lutego 2015 r. wydaną w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin odmówił Z. M. ustalenia wysokości renty rodzinnej od półtorakrotności świadczenia zmarłego.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w razie zbiegu prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS wypłaca się jedno świadczenie – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Ponadto podniósł, że renta rodzinna dla jednej osoby (na podstawie ustawy emerytalnej) wynosi 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu, a na podstawie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin – wysokość renty rodzinnej po inwalidzie wojskowym, którego śmierć pozostaje bez związku ze służbą wojskową ustalana jest w wysokości 60 % podstawy wymiaru. ZUS wskazał przy tym, że zmarły mąż wnioskodawczyni pobierał emeryturę w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową dlatego też wysokość renty rodzinnej Z. M. została ustalona od każdego z tych świadczeń z osobna.

W odwołaniu od powyższej decyzji Z. M. domagała się jej zmiany i przyznania jej renty rodzinnej obliczonej od wysokości świadczenia pobieranego przez zmarłego męża A. M.. W uzasadnieniu wskazała, że jej mąż otrzymywał w zbiegu świadczenia, tj. rentę w wysokości 100% tj. kwotę 1.771,58 zł oraz emeryturę w wysokości 50% tj. kwotę

855,65 zł. Wskazując na treść art. 73 ust. 1 ustawy emerytalnej wnioskodawczyni podniosła, że powinna otrzymywać świadczenie rentowe w wysokości 85% świadczenia, które przysługiwało zmarłemu.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 8 maja 2015 roku

odwołanie oddalił. Sąd Okręgowy za bezsporne przyjął, iż zmarły w dniu 1 listopada 2014 r. A. M. - mąż wnioskodawczyni miał ustalone prawo do emerytury kolejowej w zbiegu z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową. Na podstawie art. 54 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin do dnia śmierci pobierał on rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową w pełnej wysokości oraz połowę emerytury wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym – łącznie otrzymywał kwotę 2.715,98 zł.

W dniu 7 listopada 2014 r. Z. M. wystąpiła do ZUS z wnioskiem o przyznanie jej renty rodzinnej po zmarłym z dnia 1 listopada 2014 r. mężu.

Decyzją z dnia 5 grudnia 2014 r. ZUS przyznał wnioskodawczyni rentę rodzinną – począwszy od dnia śmierci męża w wysokości **1440,63 zł** w oparciu o przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że wysokość renty rodzinnej po inwalidzie wojskowym, którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową jest mniej korzystna i wynosi na dzień 1 listopada 2014 r. – 1417,26 zł.

Pismem z dnia 10 grudnia 2014 r. wnioskodawczyni wniosła o wypłatę świadczenia w wysokości przysługującej jej zmarłemu mężowi. Podnosiła, że decyzją z dnia 1 marca 2014 r. jej mężowi przyznano świadczenie w wysokości 2.715,98 zł. Do pisma załączyła decyzję z dnia 1 marca 2014 r. skierowaną do A. M., która dotyczyła podwyższenia przysługującej mu renty oraz wysokości świadczeń w zbiegu. W dniu 10.02.2015 r. ponownie wystąpiła z wnioskiem o wypłatę świadczenia jakie przysługiwało mężowi.

Zaskarżoną obecnie decyzja z dnia 19 lutego 2015 r. organ rentowy odmówił ustalenia renty rodzinnej w żądanej wysokości.

Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Natomiast w myśl przepisu art. 96 ust. 1 pkt 1 cytowanej ustawy odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową.

Odrębnym przepisem znajdującym zastosowanie w danym przypadku jest art. 54 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, który w ust. 1 stanowi, że inwalidzie wojennemu i wojskowemu, którego inwalidztwo powstało w związku ze służbą wojskową, pobierającemu rentę inwalidzką obliczoną od podstawy wymiaru określonej w art. 11, który nabył prawo do emerytury, wypłaca się w zależności od jego wyboru: 1) rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury albo 2) emeryturę powiększoną o połowę renty inwalidzkiej.

Natomiast ust. 3 stanowi, że w wypadkach nie wymienionych w ust. 1 i 2 osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej lub renty rodzinnej na podstawie niniejszej ustawy oraz do innych świadczeń o charakterze rentowym wypłaca się jedno świadczenie - wyższe lub przez nią wybrane.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższe uregulowania stanowią, że prawo do wypłaty świadczenia w zbiegu przysługuje wyłącznie osobom uprawnionym do pobierania zaopatrzeniowej renty inwalidzkiej wskazanym w art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. O ile powyższa regulacja miała zastosowanie do A. M., który spełniał przesłanki w niej przewidziane i miał prawo do wypłaty obu świadczeń pozostających w zbiegu, to w stosunku do odwołującej zasada ta nie ma zastosowania. We wskazanym wypadku nie

mieści się bowiem sytuacja wnioskodawczynie, która nie pobiera renty inwalidy wojennego, a „jedynie” przysługuje jej po nim renta rodzinna.

Z tego względu przy ustalaniu podstawy wymiaru renty rodzinnej nie sumuje się kwot świadczeń przysługujących z różnych tytułów i z różnych rodzajowo ubezpieczeń społecznych, a podstawą ustalenia jej wysokości jest tylko jedno z przysługujących zmarłemu świadczeń – emerytura lub renta inwalidy wojennego i wojskowego – wyższe lub wskazane przez zainteresowanego zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej oraz w myśl art. 54 ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (tak wyrok Sądu najwyższego z dnia 05.07.2001 r. II UKN 479/00).

Art. 73 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, na który powołała się skarżąca uzasadniając swoje roszczenie rzeczywiście wskazuje, iż renta rodzinna wynosi dla jednej osoby – 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu. Jednakże ust. 2 tego przepisu precyzuje, że za kwotę takiego świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu, uważa się kwotę emerytury (z zastrzeżeniem z ust. 3) **lub** renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Natomiast ust. 3 stanowi, że jeżeli emerytura zmarłego została obliczona wraz ze zwiększeniami (o których mowa w art. 26a lub art. 56 ust. 3 i 4) rentę rodzinną oblicza się jako procent świadczenia zmarłego w wysokości pomniejszonej o te zwiększenia, odpowiednio do liczby uprawnionych do renty. Tak obliczoną rentę uzupełnia się do wysokości uwzględniającej 50% zwiększenia, które przysługiwałoby zmarłemu.

Przepis art. 73 ust. 1 i 2 przewiduje więc ustalenie wysokości renty rodzinnej od jednego świadczenia przysługującego zmarłemu - emerytury lub renty - zatem w przypadku, gdy osoba zmarła miała ustalone obok prawa do emerytury prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy (renta inwalidy wojennego lub wojskowego) to rentę rodzinną po niej ustala się w określonym procencie od jednego z przysługujących tej osobie świadczeń.

W przypadku wnioskodawczynie organ rentowy ustalił rentę rodzinną w wysokości 85% emerytury zmarłego męża gdyż tak obliczone świadczenie (wraz z 50% zwiększenia które przysługiwało zmarłemu) jest dla niej korzystniejsze. Należy przy tym zauważyć, iż ustalając rentę rodzinną od drugiego z pobieranych przez zmarłego świadczenia (renty inwalidy wojskowego) organ ustalał wysokość renty na podstawie art. 45 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, zgodnie z którym uprawnionym członkom rodziny przysługuje renta rodzinna po zmarłym inwalidzie wojskowym, którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową w wysokości 60% podstawy wymiaru.

Nie znajdując podstaw do uwzględnienia odwołania Sąd Okręgowy na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie oddalił.

We wniesionej od tego wyroku apelacji Z. M. zaskarżyła powyższy wyrok w całości i zarzuciła mu naruszenie:

- art. 73 ust.1 ustawy emerytalnej poprzez nieprzyjęcie, iż renta rodzinna stanowi 85% świadczenia należnego zmarłemu;
- art. 922 §1 k.c. wskazującego, iż prawa majątkowe zmarłego przechodzą w chwil śmierci na jego spadkobierców.

Czyniąc powyższe zarzuty apelacja wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie świadczenia w wysokości odpowiadającej 85 % świadczenia uzyskiwanego przez męża.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja podlegała oddaleniu

W sprawie podniesiono wyłącznie zarzuty naruszenia prawa materialnego, co oznacza, iż Sąd Apelacyjny nie jest władny do poszukiwania ewentualnych naruszeń prawa procesowego, chyba że nieważności postępowania, a ta w sprawie nie występuje. W istocie w sprawie spór sprowadzał się do rozstrzygnięcia kwestii czy w przypadku pobierania przez zmarłego świadczenia w zbiegu, podstawą ustalania wysokości należnej renty rodzinnej jest łączna wysokość świadczeń pobieranych w zbiegu, czy też wysokość wyższego ze zbiegających się świadczeń poszczególnych świadczeń. Rozpatrując pod tym kątem obowiązujące regulacje trzeba stwierdzić brak podstaw do ustalenia renty rodzinnej od

wysokości świadczeń pobieranych w zbiegu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wynika to, już z samej zasady określonej w art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zgodnie z którą w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zasadą jest zatem pobieranie jednego świadczenia, a nie sumy przysługujących świadczeń. Art. 96 ust. 1 ustawy dopuszcza jedynie wyjątki od tej zasady w stosunku do niektórych świadczeniobiorców, w tym inwalidów wojennych i wojskowych, w stosunku do których ustawodawca wprowadził korzystniejszą regulację zbiegu świadczeń w art. 54 ust.1 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzenie inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2015. poz. 840) dopuszczając pobieranie przez inwalidę wojennego i wojskowego, którego inwalidztwo powstało w związku ze służbą wojskową, pobierającemu rentę inwalidzką, który nabył prawo do emerytury, wypłacanie w zależności od jego wyboru:

1) renty inwalidzkiej powiększonej o połowę emerytury albo

2) emerytury powiększonej o połowę renty inwalidzkiej.

Przepis ten o charakterze wyjątkowym, przyznaje zatem dla tej grupy ubezpieczonych pewien przywilej, odmiennie regulując (korzystniej dla tej grupy) pobieranie świadczeń w zbiegu. Trudno nie dostrzec, iż u postaw tej regulacji leżało szczególnie i społecznie akceptowane uznanie ustawodawcy dla inwalidów wojennych i wojskowych. Uprawnienie to nie może być natomiast automatycznie przenoszone na członków ich rodzin, którzy nie mają statusu inwalidów wojennych bądź wojskowych, a jedynie na zasadach ogólnych nabywają prawo do renty rodzinnej. Jedną z podstawowych zasad wykładni przepisów prawa jest to, iż przepisów o charakterze wyjątku nie wykląda się w sposób rozszerzający. Oznacza to, że do przyjęcia punktu widzenia skarżącej musiałby istnieć przepis szczególny wskazujący na to, iż wysokość renty rodzinnej po inwalidzie wojennym (wojskowych) ustala się od sumy pobieranych przez niego świadczeń. Takiej regulacji jednak nie ma, a art. 73 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych posługując się pojęciem świadczenia dotyczy pobieranej emerytury lub renty , a nie sumy pobieranych przez zmarłego świadczeń. Przepis ten bowiem w ogóle nie reguluje zbiegu świadczeń, bo te regulacje zawiera dział VII rozdział 3 ustawy (art. 95-99 ustawy). Słusznie Sąd Okręgowy przywołał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2001 r. (II UKN 479/00 OSNP 2003/8/207), w którym Sąd ten wyraźnie podkreślił zasadę pobierania tylko jednego świadczenia, i wykluczył możliwość sumowania się kwot świadczeń przysługujących z różnych tytułów i z różnych rodzajowo ubezpieczeń społecznych – do ustalania podstawy wymiaru renty rodzinnej. Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził również w wyroku z dnia 14 września 2000 r. II UKN 711/99 OSNP 2002/6/147, gdzie przyjął, iż podstawą ustalenia wysokości renty rodzinnej jest tylko jedno z przysługujących zmarłemu świadczeń - emerytura lub renta wypadkowa . Podobne poglądy wyrażały też sady powszechne: SA w K. w wyroku z dnia 20 listopada 2012 r. III AUa 383/12 ,LEX nr 1246662 ; SA w S. w wyroku z dnia 12 marca 2015 r. III AUa 515/14 ,LEX nr 1768714. Można zatem przyjąć, iż przyjęta przez Sąd Okręgowy wykładnia w zakresie ustalania wysokości renty rodzinnej od wysokości każdego z zbiegających się świadczeń , do których uprawniony był zmarły – i jej wyliczenia od korzystniejszego świadczenia (a nie ich sumy) jest utrwalona .

Podniesiony zarzut obraży art. 922 §1 k.c. jest dalece nietrafny, bowiem opiera się na założeniu , iż prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlega dziedziczeniu na zasadach ogólnych prawa spadkowego. Tymczasem w skład spadku nie wchodzi prawa majątkowe ściśle związane z osobą zmarłego takie jak prawo do emerytury i renty. To przepisy prawa ubezpieczeń społecznych, stanowiącego odrębną gałąź prawa - określają jakie są skutki śmierci ubezpieczonego dla kręgu jego osób bliskich w sferze majątkowej. W tym zakresie przepisy dotyczące renty rodzinnej należą do najistotniejszych, ale do kategorii takich regulacji można zaliczyć również inne przepisy np. art. 136 ustawy 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych regulujący prawo do przysługującego ale nie pobranego świadczenia wskutek śmierci ubezpieczonego. Dość powiedzieć w tym względzie, że gdyby podzielić pogląd o dziedziczności świadczeń emerytalno-rentowych, to przepisy o rencie rodzinnej straciłyby sens. Porządkując zatem stwierdzić należy, iż prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych ustaje z chwilą śmierci ubezpieczonego,

natomiast przepisy prawa do świadczeń mogą przewidywać prawo do świadczeń dla osób bliskich ubezpieczonego w powiązaniu ze spełnianiem przez nich określonych przesłanek, tak jak ma to miejsce w przypadku renty rodzinnej.

W tym stanie rzeczy wniesiona apelacja jako niezasadne na zasadzie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.